

No. 47135

29757
E pam. 2.

HET VOLK VAN NEDERLAND AAN HET VOLK VAN GROOT-BRITTANJE EN DE OVERIGE BESCHAAFDE WERELD. NAAR DE ENGELSCH E UITGAAF.

den Oorlog in Zuid-Afrika.

Het volk van Nederland nog steeds verbijsterd

door den oorlog, dien het tegenwoordig Britsch gouvernement, zoo onbeschaamd en zoo overmoedig tevens in Zuid-Afrika heeft uitgelokt met het bezetten der dorpsmannen van naam en van rang, zoo deidelijk mitgesproken, en alomtegenwoordig landisch element ten overvloed en zoo dit mislukt, -- het zal te vergeefs en zalke alleen der wille van de belangen of eene oppermacht, welke alomtegenwoordig het gevolg kon zijn van zedelijk overwicht en zedelijke meesderheid, niet van dreigementen of dwang; vervuld van afschuw.

maar de onmenschetijke wijze waarop deze zedelijke oorlog -- tegelijk bedoeld als straf voor Mafjeka -- gevoerd wordt, heeft de aandacht van het volk van Nederland op dit kritische oogenblik met zekere pijn

Amsterdam, Hollandsche stoomdrukkerij- en uitgevermaatschappij. 1900.

aan tegen het doortzieten van deze afschuwelijke worsteling;

doet een ernstig beroep

op de Mochtigen der Aarde en op de geheele beschaaftde Wereld, in de allereerste plaats op het Volk van Engeland zelf.

Wijl deze vreedzame pogingen de zwaarste straf veroorzaken, zoo het Engelsch gouvernement, geroekt met het doel om de Boersche Heerschaar der Transvalers, Vrystaters en Afrikaners die zich bij hen aansloten, te verspreiden, gestaakt en er

middelen beraamd worden

om aan Zuid-Afrika een duurzamen vrede te verzekeren, want de Afrikaansche burgers, mannen, vrouwen en knapen, dat is het volk, zullen kansen tot het einde

van den oorlog, dan aan de redelijkheid van de zaak van het Gemid er in bestaat om bij alle beschaaftde natien op te komen tegen de gruwelen door de Engelsche soldaten bedreven en tegen het gebruik der oorlogsgewelthen, richten zij zich in de eerste plaats tot het Engelsche volk zelf.

Wijl de gevolge van de aanval verkeerdt standhouding der zaak in de Engelsche partij is het volk wordt verzocht om te overtuigd te worden welke zij het noodig gaucht op een vreedzamen vrede te verzekeren dat

de oorlog in Zuid-Afrika

door zijn regeren is voortgezet en dat hij bijgevolg

een verzoek is

E pam. 2.

No. 29735

29735

(E) pam. 2.

PROTEST

TEGEN

den Oorlog in Zuid-Afrika.

Het volk van Nederland nog steeds **verbijsterd**

door den oorlog, dien het tegenwoordig Britsch gouvernement, zoo onbeschaamd en zoo overmoedig tevens, in Zuid-Afrika heeft uitgelokt met het kennelijke doel, door mannen van naam en van hooge positie duidelijk uitgesproken, om aldaar het Hollandsch element ten onder te brengen — en zoo dit mislukt, — het uit te roeien, en zulks alleen ter wille van bijzondere belangen of eene oppermacht, welke alleen het gevolg kon zijn van zedelijk overwicht en zedelijke meerderheid, niet van dreigementen of dwang; vervuld van

afschuw,

voor de onmenselijke wijze waarop deze verfoeilijke oorlog — tegelijk bedoeld als revanche voor Majoeba — gevoerd wordt, zoodat de wandaden door Britsche soldaten onder het oog van officieren of bevelhebbers begaan, eer doen denken aan die van Turksche Basji-Bozoeks, dan aan die van beschaafde Engelschen;

betreurt,

dat die wandaden, door een deel van de Engelsche pers zonder eenige afkeuring worden vermeld en dat zij nooit officieel zijn gewraakt;

protesteert

vol verontwaardiging tegen de herhaalde overtredingen (van Britsche zijde) van de gebruiken en conventies, welke *alle* beschaafde natiën in den oorlog in acht nemen of volgen en waarvan de berichten, meer en meer officieel bevestigd, walging verwekken en in de naaste toekomst het ergste doen duchten;

verheft

op dit kritieke oogenblik met nadruk zijne

stem tegen het doorzetten van deze afgrijpselijke worsteling;

doet een ernstig beroep

op de Machtigen der Aarde en op de geheele Beschaafde Wereld, in de allereerste plaats op

het Volk van Engeland zelf,

opdat door vereende pogingen de monsterachtige uitrustingen van het Engelsch gouvernement, gemaakt met het doel om de kleine Heldenschaar der Transvalers, Vrijstaters en Afrikaanders die zich bij hen aansloten, te verpletteren, *gestaakt* en er

middelen beraamd worden

om aan Zuid-Afrika een duurzamen vrede te verzekeren, want de Afrikaansche burgers, mannen, vrouwen en knapen, dat is gewis,

zullen kampen tot het einde:

Zij kunnen hun rug niet krommen onder het juk, dat Engeland hen wil opleggen!

Hoewel de taak van het Comité er in bestaat om bij alle beschaafde natiën op te komen tegen de gruwelen door de Engelsche soldaten bedreven en tegen hunne schending der oorlogsgebruiken, richten wij ons in de eerste plaats tot het Engelsche volk zelf.

Ten gevolge van de geheel verkeerde voorstellingen der zaak in de Engelsche pers is het volk slecht ingelicht en bevooroordeeld en daarom hebben we het noodig geacht op onze beurt het Engelsche volk te verzekeren dat

de oorlog in Zuid-Afrika

door zijne regeering is uitgelokt en dat hij bijgevolg

een misdaad is.

(E) pam. 2.

De Transvaal was van 1884 af vrij en onafhankelijk, even goed als het in 1852 onafhankelijk was. Om deze bewering te staven, behoeven wij slechts de woorden van Gladstone aan te halen, wiens nagedachtenis in de Transvaal hoog in eere wordt gehouden, wiens naam nu in Engeland wordt verguisd. Zinspelende op de Conventie van 1881 (Leeds 18 Oct. 1881) sprak de groote staatsman: »Wij voorzagen er in dat de Kroon eenige rechten zou behouden onder den naam van Suzereiniteit, met het doel om Zuid-Afrika te vrijwaren voor buitenlandsche verwickelingen, en voor het overige verklaarden wij de Transvaal volkomen vrij en onafhankelijk wat hare binnenlandsche aangelegenheden en haar bestuur betreft.»

In zijne toespraak tot de kiezers van Midlothian (17 Sept. 1885) legde hij de volgende plechtige verklaring af: »Wij hebben daar (Zuid-Afrika) eene staatkunde gevolgd, door welke de Transvaal geheel vrij werd, en behoed voor elke vijandelijkheid, en een oorlog werd verhinderd in de Zuid-Afrikaansche staten tusschen Europeesche Christenvolken, die onze macht zou hebben bedreigd en een schande zou zijn geweest tegenover de beschaving en de Christenheid. De maatregelen door ons genomen hebben geleid tot de »tegenwoordige rust» in Zuid-Afrika.»

Er was dus geen sprake meer van eenige inmenging in de binnenlandsche aangelegenheden van de Transvaal. De Transvaal aanvaardde met dankbaarheid hare vrijheid en onafhankelijkheid. Het denkbeeld dat de Transvaalsche burgers van meening waren, dat zij door wapengeweld hun vrijheid hadden herkregen, wordt te niet gedaan door de volgende woorden van het »Transvaalsch volkslied.»

»Kent gij dien Staat nog maar een *kind*
In 's werelds Statenrei?
Maar toch door 't machtig Britsch bewind
Weleer verklaard voor vrij?

En nu vragen wij: »Hoe gedroeg zich de Engelsche regeering tegenover dat *Kind*? Wat was de reden dat die »gezegende rust» verstoord werd, die op zulk eene edele wijze door Gladstone was tot stand gebracht?

Ons antwoord is eenvoudig: »Engeland gedroeg zich zeer slecht. Zoodra de goud-

velden ontdekt waren, werd de gezegende rust verstoord door een grooten toevloed van vreemdelingen, vooral Engelschen. Het waren grootendeels avonturiers, goudzoekers, fortuinjagers. De groote rijkdommen die de mijnen opleverden, lokten weldra de kapitalisten aan.

Nu al de diamantmijnen van Kimberley nagenoeg in eene hand waren gebracht, wilden de hoofdmannen van de bende hetzelfde met de Transvaal beproeven. Maar dit ging lang niet zoo gemakkelijk. Men had den Oranje-Vrijstaat overgehaald van zijne aanspraken op de Kimberley-mijnen afstand te doen voor de belachelijke som van 90.000 pond Sterling. Met de Transvaal moest men wat omzichtiger te werk gaan. De jonge Staat was de kinderschoenen ontwassen en begon zich sterk te ontwikkelen, niettegenstaande de pogingen die er in het werk waren gesteld om hem in zijn wasdom te stuiten.

»De Transvaal telde onder degenen, aan wie de belangen en de ontwikkeling van den jongen staat waren toevertrouwd, mannen vol ernst en moed, die de groote vraagstukken, welke hun werden voorgelegd, op manlijke en grondige wijze en met groote humaniteit en rechtvaardigheid trachtten op te lossen! En nog steeds werken ze in dien geest voort! Zij genieten de warme sympathie van alle ernstige en nadenkende menschen in Afrika en de geheele beschaafde wereld; ze behoorden ook de sympathie van Engeland te genieten.» (Olive Schreiner.)

Waarom? Laten we het boekje van Olive Schreiner ter hand nemen; zij stelt de vraag aan alle edelmoedigen en rechtvaardigen (en wij vermeenen terecht dat er velen in Engeland zijn) of de kleine Republiek niet ten volle de sympathie verdiende, welke door verstandige menschen geschonken wordt aan hen, wier taak het is, moeilijke en samengestelde vraagstukken op te lossen, voor welke het verleden der menschheid geen weg heeft afgebakend. . . .

»Heeft de kleine Republiek niet op manmoedige en bewonderenswaardige wijze getracht die vraagstukken op te lossen?» (Olive Schreiner.)

Sympathie! Dat is een woord, 't welk de mannen niet kennen, die slechts denken aan goud en macht. De consolidatie der mijnen gelukte niet. De Transvaal verzette zich krachtig tegen elke poging en werd

steeds gesteund als er een liberaal ministerie aan 't bewind was.

Als er iets groots is in het met kracht en geduld doorzetten van snoode plannen, dan is Rhodes en zijne bende werkelijk groot!

Zij besloten geduldig te wachten tot er weer een conservatief ministerie aan 't bewind zou zijn, dat, ze waren er zeker van, op hunne plannen zou ingaan. Ingeval de Transvaal niet wilde toegeven, zou het moeten bezwijken onder voortdurende lasteringen, onder de aanvallen van de Imperialisten, die volstrekt geen leering hadden getrokken uit de avontuurlijke politiek van Beaconsfield, en weer geducht het hoofd begonnen op te steken, ten nadeele van het vaderland. Was het optreden van het tegenwoordige ministerie Devonshire—Salisbury—Chamberlain een zet van de Rhodespartij, de partij die er in slaagde zoovele personen van den allerhoogsten rang in Engeland deel te doen nemen aan zijne speculatieve ondernemingen in Zuid-Afrika? Wij weten het niet, maar vermoeden het.

Chamberlain was in hun oog *de man*, die, wanneer hij kon overtuigd of overgehaald worden, de Rhodes-partij van dienst zou kunnen zijn: eens in het Ministerie, zou hij daar wel zijn wil weten door te zetten; hij stond er reeds lang voor bekend. Deze karaktertrek door Lord Salisbury 6 Dec. 1883, in een rede, te Wolford gehouden, hem toegekend, schijnt hem nog eigen. En ook die van den Hertog van Devonshire (toen Lord Hartington)? Deze twee waren de twee worstelaars op het staatkunnig tooneel over wie Lord Salisbury sprak in eene andere rede »Het kabinet (v. Gladstone) onder een glazen korf." Daarin zegt die staatsman: »Wij hebben lang het zonderlinge verschijnsel gadeslagen, dat Mr. Chamberlain *altijd zijn wil weet door te drijven* in het kabinet, en dat Lord Hartington, ondanks het onvergelykelijk vertoon van wijsheid waarmede hij in datzelfde Ministerie optreedt, *toch eindelijk moet toegeven.*"

Op eene andere plaats vinden wij: »Gij behoeft slechts de taal en de methode van die twee mannen met elkander te vergelijken. De schitterende vermetelheid der leeringen welke Mr. Chamberlain verkondigt, *zonder dat hij zich om de gevolgen bekommert*, terwijl Lord Hartington daartegenover... *er volstrekt geen opinie op nahoudt.*"

Nauwelijks was het huidige Ministerie (1895) aan het bewind gekomen, of Mr. Rhodes begon met alle kracht aan het werk te tijken. Uit Rhodesia kwam de misdadige inval van Jameson, een geheimzinnig stukje, dat zelfs thans nog, ondanks de onthullingen van de »Indépendance", evenmin kan opgehelderd worden als het proces van Dreyfus in Frankrijk.

Dat er iets broeide tegen Transvaal's onafhankelijkheid, blijkt ten volle uit brieven uit de tweede helft van November 1895, gericht aan bloedverwanten of vrienden in Nederland. Ook dat de Burgers op hun hoede waren, en, als van ouds voorzien werden van ammunitie. Het booze plan, gij weet dat, mislukte. Maar de wijze waarop Rhodes' naam werd in bescherming genomen, de schaamteloze vertooning van de parlementaire enquête, het niet-uitbetalen van de schadeloosstelling, openden de Burgers de oogen: Zij begonnen duidelijk te zien dat, nu de aanslag was mislukt, het Ministerie van plan was om met geweld te verkrijgen, wat het door het mislukken der listen en lagèn was ontgaan. Eerst nu bereidden de Republieken zich met kracht op een oorlog voor. De kwestie der Uitlanders was slechts een voorwendsel, even als de andere grieven dat geweest waren. Zij werden, vooral in 1899 slechts gebruikt om Engeland, dat geen leger-organisatie rijk is, in overeenstemming met de behoeften van een rijk, dat door »militair crediet", als Lord Salisbury eenmaal zeide, indruk moet maken, in de gelegenheid te stellen geduchte toebereidselen te maken. Toen het Ministerie eindelijk meende gereed te zijn om aan zijne ombeschaamde eischen de noodige kracht bij te zetten, maakte de High-Commissionar *Sir Alfred Milner* zich aan dezelfde lage streek schuldig, waardoor in 1879 *Sir Gordon Sprigg* Engeland de nederlaag van Majoeba op den hals haalde. Maakte deze laatste geen gebruik van den pas in werking gekomen telegraaf, *Sir Milner* seinde wel, maar liet weg wat verzoening had kunnen aanbrengen. Zoo bereidde hij de reeks nederlagen, waardoor Engeland thans gebukt gaat onder eene weergalooze schande.

Het ministerie kan niet beweren den oorlog niet gewild te hebben. Als getuigen kunnen wij weder *Olive Schreiner* oproepen. [In haar welbekend boekje, reeds in Juni

van het vorige jaar gereed, gaf zij de redenen op die haar de pen hadden doen opnemen. Zij dan zegt: »Wanneer iemand vragen mocht, waarom wij het *nu juist* een duren plicht achten niet te zwijgen, waarom wij dus handelen en spreken, dan kan dat uitgedrukt worden door het ééne woord OORLOG!

»De atmosfeer van Zuid-Afrika is bezwangerd met geruchten van OORLOG; onbegrijpelijk, onwaarschijnlijk, wij kunnen er geen geloof aan slaan; toch laten zij zich telkens en nog eens weer hooren.

»Wij in Zuid-Afrika zijn verbijsterd en zeggen dat ze niet waar kunnen zijn. Toch vragen wij ons zelve af, wat beteekent die ongewone dreun van gewapende huurlingen op Zuid-Afrikaanschen grond? Waarom zijn ze hier? En de weerslag op al die geruchten is OORLOG!

»Des avonds lachen wij er om, maar den volgenden morgen, zoodra wij ontwaken, staat die spookachtige twijfel — oorlog! — oorlog in Zuid-Afrika, voor onzen geest, en wij vragen WAAROM?»]

Het ministerie kan dus moeilijk beweren, dat het geen oorlog heeft gewild. Trouwens, Sir Balfour schrijft de geleden nederlagen toe aan onvolledige inlichtingen omtrent den stand van zaken in Zuid-Afrika. Maar ook *dat* beweren wordt door de feiten te niet gedaan. Had *Sir William Butler*, de opperbevelhebber die voor het uitbreken van den oorlog werd teruggeroepen, geen volledige rapporten ingezonden? *Sir Butler* verklaart dat copieën nog onder hem berusten. Maar Mr. Chamberlain, houder van een aanzienlijk getal aandeelen in de firma *Kynoch & Co.*, en in andere firma's die wapenen en schietvoorraad aan de Republieken leverden, had — of waren het makelaarsgeheimen? — voldoende inlichtingen kunnen geven. Neen, ook hij dacht niet anders of Engeland was gereed, evenals Napoleon in 1870 van zijn land.

Wat meer is. Zou Rhodes, die Kaapsche Sardanapalus, zijn »doorluchtigen persoon» in Kimberley gewaagd hebben, wanneer hij niet overtuigd was geweest van de »onwederstaanbare macht» der Britsche troepen? Of wilde hij sneven bij zijne diamantmijnen die zulk een geheimzinnige aantrekkingskracht op hem uitoefenden dat hij er heen moest, tegen wil en dank?

Ook deze geschiedenis is duister; maar

een ding is gewis: dat deze Croesus het geheele plan voor den veldtocht in de war heeft geholpen. Door welke overwegingen is *Sir Redvers Buller* of het Comité van Verdediging (?) geleid om de Britsche legermacht te verdeelen, door in Kimberley zelf en tot ontzet dier »benauwde veste» een aanzienlijke krijgsmacht af te zonderen?

* * *

Het menschelijk hart trilt nu van smart en verontwaardiging. De slachtoffers van den dorst naar goud en eer zijn zóo talrijk, dat wij huiveren bij het aanschouwen van de cijfers. Welke hunne nationaliteit ook moge zijn, het zijn menschen!

Bij het gevoel van ellende, opgewekt door het verlies van zooveel menschenlevens voegt zich nog de zedelijke ellende, de onrust en de wroeging van hen die zwegen, toen de misdaad wellicht verhinderd had kunnen worden. Des te meer eer voor hen die de woede van de Jingo-bende trotseerden!

De lichtvaardigheid, waarmede uwe regeering zich in dezen oorlog begaf, is weerzinwekkend. Voor hen die met warme belangstelling de opkomst van de jeugdige Republiek hebben gadegeslagen, is deze wreedaardige en onrechtvaardige aanval een hartverscheurend schouwspel. Er zijn miljoenen mannen en vrouwen, die, al hebben ze vriend noch maag in de Z.-A. Republieken, geen lust hebben in hun dagelijkschen arbeid. Hun hart is in Zuid-Afrika bij de reïne eenvoudige menschen, wier geschiedenis zij hebben bestudeerd, eene geschiedenis die zonder weerga is in de jaarboeken der wereld. *De Jingo-bladen mogen vrij den Boeren de vermaning geven, dat zij moeten leeren zich fatsoenlijk jegens hunne meerderen (de Engelschen) te gedragen*; wij beweren ronduit dat de Boeren geen meerderen hebben. Geen enkele natie zal zich op het oogenblik de meerdere of zelfs de gelijke wanen van de dappere Boeren-Republieken. Het is een Volk van Koningen. De Engelsche krijgsgevangenen, ten minste de goede en eerlijke onder hen, zullen, als ze eens in het vaderland zijn teruggekeerd, getuigenis kunnen afleggen van den adel der eenvoudige Boeren. Dit volk kan wellicht door voortdurende overmacht verpletterd worden, het kan niet bukken, het kan niet onder vreemde overheersching leven!

Terwijl wij de groote dapperheid van de Engelsche officieren en manschappen volkomen erkennen, koesterden wij van den beginne, af aan vrees, dat zij zich niet behoorlijk tegenover den vijand zouden gedragen. In de Engelsche couranten en tijdschriften lezen wij steeds van groote slachtingen onder Zwarten aangericht, met veel bloedige bijzonderheden en grooten ophef beschreven. Vandaar onze vrees. Geen enkele dezer soldaten heeft ooit tegenover een vijand van het blanke ras gestaan, en niettegenstaande wij recht doen wedervaren aan het waardige optreden van verreweg de meesten der Engelsche officieren en manschappen, moeten wij met leedwezen getuigen, dat een zeer groot aantal zich zelfs slechter gedroeg dan wij hadden gevreesd. De verslagen van de wandaden door hen gepleegd zijn tot ons gekomen en hebben in de geheele wereld diepe verontwaardiging opgewekt. Wij Nederlanders, beschouwen het als onzen plicht aan het volk van Engeland mede te deelen, wat wij vernamen, terwijl wij aan hen het oordeel overlaten.

Onze mededeelingen hebben voornamelijk betrekking op de behandeling van gevangenen, gewonden, van hen die zich overgaven, de behandeling van de zoogenaamde rebellen, het verbranden van boerderijen zonder strategische noodzakelijkheid, het misbruik maken van de witte vlag, het schenden van de Geneefsche Conventie, het in dienst nemen van Kaffers als soldaten, in het kort van al die zaken, die voortdurend worden bevestigd en Zuid-Afrika tot een ware **Hel** maken.

Met licht verklaarbare vrees vraagt de wereld zich af: Wat zal het einde zijn, als de Blanken, tegen elkander strijdend en toegevend aan het gevoel van wraak, niet meer in staat zijn de Zwarten in toom te houden, die getuigen zijn geweest van daden van geweld, zoo in het groot gepleegd? Zij beschouwen elken Blanke als een vijand van hun ras. Zij zullen rooven, plunderen, verwoesten, moorden, totdat geheel Zuid-Afrika een woestenij is!

Verklaring van P. B. Kock.

a.) Ik, ondergeteekende, Philip Rudolph Kock, Verantwoordelijk Klerk in het Postkantoor, te Johannesburg, Witwatersrand

Delverijen, Z.A.R., verklaar onder eede, en zeg:

Als een geboren Transvaler van Afrikaansche ouders, wordt deze solemnele verklaring door mij gemaakt, zoodat mijne mede-burgers en het geheele Afrikaansche volk op de hoogte gesteld mogen worden aangaande de behandeling, welke wij van den kant der Engelschen te verwachten hebben in dezen onrechtvaardigen strijd, die ons door de kapitalisten en andere ons vijandig-gezinde personen is opgedrongen geworden — een strijd voor ons volksbestaan.

Als adjudant van generaal J. H. M. Kock was ik tegenwoordig op het slagveld te Elandslaagte op den 21sten October 1899, en nam ik een actief deel in dien slag.

Na afloop van het gevecht, omtrent 6.30, toen het donker begon te worden en hard regende, hoorde ik mijn vader, F. W. Kock, mij roepen — toen ik bij hem kwam zag ik dat hij een wond had door den linkerarm en elleboog, door een dum-dum-kogel veroorzaakt. Na veel sukkelen kreeg ik hem omtrent 2 uur's nachts bij den ambulancewagen, en gaf hem over aan dr. T. C. Visser, die kort daarna met een lantaarn en een zijner manschappen terugging naar het slagveld om de gewonden te zoeken en de noodige hulp te verlenen.

Denzelfden morgen vroeg ging ik samen met dr. Visser weer naar het slagveld. De eerste gewonde dien ik kreeg, was generaal Kock; hij lag toen in een klein tentje, geheel naakt. Hij vertelde mij toen dat een Engelsch soldaat bij hem was gekomen en hem beroofd had van al zijn geld, dat in zijn broekzak was, van zijn horloge, en al zijne kleederen, behalve een jas met een beurs er in. Hij deelde mij ook mede dat de persoon zei, dat hij tot de Indische troepen behoorde. Hij had een dunne deken over zich, en lag op een kleine, natte matras. Ik ontmoette toen daarna S. S. Kock (Phanie), die door de linker long gewond was, en die mij vertelde, dat terwijl de dokter bezig was naar zijne wonden te kijken, een Engelsch soldaat daar kwam, en hem van al zijn kleederen, behalve zijn broek en een paar sokjes, die hij aan had, beroofde. Ik ging toen terug naar generaal Kock, en droeg hem, met behulp van anderen, voor omtrent vier mijlen naar den ambulance-wagen. Door de vriendelijke bemiddeling van dr. Hornebrook (een Engelsche dokter) werd generaal Kock naar het station gebracht door de Engelsche ambulance. Bij het Elandslaagte-station ontmoette ik majoor Allthum (een staf-officier van generaal sir George White), die den generaal vroeg of hij direct terug wenschte te gaan naar Pretoria, dan of hij eerst naar Ladysmith wenschte te gaan, en dan later naar Pretoria, daar Ladysmith nader was, en hij dus onmiddellijk betere verpleging zou kunnen verkrijgen — hij deelde mij ook toen mede dat ik gevangene was. Op verzoek van den generaal werd ik toegelaten bij hem te blijven en kreeg een permit te dien effecte. Hij deelde mij toen ook mede dat zoodra de generaal sterk genoeg was hij zou worden toegelaten naar Pretoria terug te gaan. De generaal F. W. Kock, en S. S. Kock, werden

toen in den trein geplaatst (2de klasse) met eenige Engelsche soldaten, en naar Ladysmith vervoerd.

Te Ladysmith werd de generaal omtrent een vol uur op een draagbaar buiten in de open lucht gelaten, toen kwamen de Engelsche dokters daarbij, en werd de generaal toen eerst naar de operatiekamer gebracht en onder chloroform gezet. Hij werd daags daarna naar een tent vervoerd, waarin zeven Engelsche soldaten lagen. Den geheelen nacht was hij erg ziek. Wij kregen dien geheelen dag en nacht niets te eten. Maandag om 12 uur kreeg ik voor den eersten keer iets te genieten. Maandagmorgen kwam een Engelsche nurse rond met een bord harde Engelsche biscuit, en presenteerde een paar aan den generaal. Ik zeide toen dat de generaal (mijn oom) dit niet kon eten. Ik vroeg haar toen om melk. Zij zeide: „Wij hebben geen melk.” Daar ik wist dat dit een onwaarheid was, vroeg ik haar of ik niet melk zou kunnen gaan koopen; zij zeide neen, ik moest wachten, daar de melk wellicht later zou komen. Eindelijk bracht zij mij een klein blik bekertje half vol melk. Ik vroeg haar toen of zij het niet kon laten koken, daar ik mijn oom niet wilde verlaten. Zij weigerde en ik was verplicht om het zelf te gaan doen. Om twaalf uur werd mij medegedeeld dat ik iets te eten kon krijgen van de koelies achter bij het vuur. Ik kreeg iets daar, en moest zaam met de koelies eten. Dienzelfden morgen kwamen 3 Engelsche officieren naar de tent, en vroegen den dokter: „Who is that there?” Op mij wijzende. De dokter zei dat ik een neef was van generaal Kock. Zij zeiden: „Ge hebt hem te zachtmoedig behandeld, hij had in de gevangenis moeten zitten.” Een van hen, een majoor, riep toen, en zeide: „Geef mij uw pas.” Ik zeide: „Welken pas?” Hij zeide: „Uw vergunning om bij uw oom te mogen blijven.” Ik gaf hem toen mijn pas, en hij antwoordde: „Als ik u hierbuiten zie, zal ik u als een hond neerschieten.” Ik zeide toen: „Thank you, sir.” (Als 't u belieft mijnheer).

De generaal bleef twee volle dagen in de tent aldaar liggen tusschen de gewone soldaten.

Maandagmiddag laat kwam Sir George White naar de tent van mijn oom, en vroeg hem of hij het goed had. Mijn oom zeide van neen en verzocht om in de Hollandsche kerk te worden geplaatst bij zijne broeders. Generaal sir George White stemde hierin toe.

Den Woensdagmiddag eerst sprak ik met dr. Anderson (een Engelsche dokter, vroeger te Vrijheid) hierover en werd mijn oom naar een tent naast de kerk gebracht, alwaar hij een half uur gelaten werd. Het was zoo erg warm in de tent, dat ik het niet kon uithouden. Daar de andere gewonden ook toen naar deze tent en andere tenten gebracht werden, en ik er over begon te spreken, was dr. Anderson verplicht een kamer te krijgen. De kerk was toen ook reeds vol gewonden. Toen wij in de kamer kwamen vroeg de generaal aan dr. Anderson of het niet mogelijk voor hem was een oefende verpleegster te verkrijgen, hij zou er zelf voor betalen. Hem werd geantwoord dat het niet kon, daar zij te bezig waren met

hunne eigen menschen. Dr. Anderson zeide verder in Engelsch. „Er is een oude Hollandsche vrouw hiernaast, ik zal haar vragen te komen.” Hij kwam een rukje daarna terug, en zeide dat hij haar had gekregen, haar naam is mevrouw De Haas. Deze vrouw heeft zéer veel voor ons gedaan.

De volgende rantsoenen werden mij dagelijks uitgedeeld: Een pond rauw (beesten) vleesch, een pond brood, een ons boter, een beetje thee en suiker.

Gedurende de tien dagen dat mijn oom ziek was, heb ik door de gunst en vriendelijke behandeling van sergeant Paul van de Royal Army Medical Corps, gekregen voor den generaal 4 halve fleschjes champagne en 2 flesschen portwijn. Sergeant Paul was zeer vriendelijk en beleefd tegenover onze menschen, en hij heeft alles gedaan om onze gewonden volgens beginselen van internationaal recht en humaniteit te behandelen. Zijne nette behandeling zal ik niet licht vergeten.

Al onze gewonden kregen dezelfde rantsoenen als ik, en moesten zij alles zelf koken en gaar maken.

Men kan licht verstaan, dat een gewonde heel weinig lust er toe heeft om zijn eigen kost te gaan koken en buiten om het vuur te gaan zitten. Sommige gewonden klaagden bij kolonel Rhodes (een der Reformers, en die eerst ter dood werd veroordeeld en later verbannen werd) er over, en hij zeide sarcastisch: You must kick against it and live on the fat of the land.

Onze andere gewonden t. w., F. W. Kock en S. S. Kock, kregen eerst Dinsdagmorgen (dus van Zaterdag) kost, en wel een blikje „bully-beef” en een harde beschuit. Dit konden zij natuurlijk niet eten. Het eerste voedzame eten dat zij kregen was dat door collecte van vijf Afrikaansche dames (nl. juffrouw Schoon, mevr. Schoon, mevr. De Haas, mevrouw en juffrouw Adelolf) werd bijeengebracht. F. W. Kock en S. S. Kock moesten eerst op den harden vloer in de kerk liggen met een deken — zonder matras — later eerst (Dinsdagmiddag) kregen zij kleine matrasjes.

Op den 27en October verzocht generaal Sir George White dat mijn oom thans mocht vervoerd worden naar Pretoria, daar hij sterk genoeg scheen te zijn om de reis te doorstaan. Ik deed dit op advies van dr. T. C. Visser, daar de uitdrukkelijke belofte bij het station Elands-laagte aan den generaal en aan mij gedaan werd. Ik kreeg den volgenden brief in antwoord:

Van Luit. Gen. Sir G. White, aan Generaal J. H. M. Kock.

Ladysmith, 27 October 1899.

Mijnheer, ik heb de eer u te melden dat ik uw brief van heden heb ontvangen en het spijt mij zeer dat ik niet kan toelaten dat gij of uw staf morgen naar Pretoria vertrekt, daar het houden van een officier van uw rang en aanzien als krijgsgevangene van zeer groot belang is voor den staat, dien ik vertegenwoordig.

Persoonlijk spijt het mij zeer dat ik aan uw wensch niet kan voldoen.

Niet alleen generaal Kock en de hierboven-genoemde personen werden van bijna alles be-

roofd, ook anderen. Op het slagveld zag ik het lijk van adisistent-commandant Bodenstern (Landdrost van Krugersdorp). Hij had een kogel op de linker borst, door het hart gekregen. Zijn verrekijker was gestolen. Zijne ringen waren van zijne vingers genomen, en al zijn geld was weg. Ik zag ook het lijk van Piet Blignaut Sr., zijne schoenen, zijn horloge, geld en snuifdoos waren weg. Van het lijk van Willie Pretorius (belastinggaarder te Johannesburg) werd genomen al zijn geld en zijn ring van zijn vinger.

Van Serwaas de Wet, die slechts gewond was in het linker been, werd genomen zijn ring en geld. Ik hoor dat hij thans omgeruild is en hij zal hetzelfde kunnen verklaren.

J. A. Lepeltak Kieft, werd door een lancier gewond, hij wierp daarop zijn geweer neder en stak zijne handen op en gaf zich over als gevangene. Zijn revolver en patronen-band gaf hij toen af. Hij werd bevolen voorwaarts te marcheren en naar links te draaien. Hij deed dit naar het oordeel van den Engelschen officier niet vlug genoeg, en werd toen door den officier van achteren met een revolver geschoten, en kreeg den kogel tusschen de schouders en in de longen, alwaar de kogel bleef zitten. Ik werd later in het hospitaal geroepen om het verhaal van J. A. Lepeltak Kieft te vertalen voor een Engelsch officier, en dit in het kort was het verhaal dat hij zelf gaf. Dienzelfden avond is hij gestorven. Het antwoord van den Engelschen officier, toen deze klacht hem werd medegedeeld, was:

"Het is hard voor den armen jongen, maar ik zal van het geval rapport maken".

De verpleegster, die in dezelfde tent was om naar de soldaten te kijken, die bij mijn oom waren, zeide mij dat de rassenhaat thans zoo groot is tusschen de Engelschen en de Afrikaners, dat zij eerst naar hunne eigen gewonden moeten zien, alvorens eenige hulp aan onze gewonden te verleen. Den tweeden dag toen generaal Kock in de kamer was gebracht, kwam Karri-Davis (een der Reformers) en kolonel F. Rhodes hem bezoeken. Karri-Davis vroeg of er iets was dat hij kon doen, en vroeg mij of ik geld nodig had. Ik zeide ja, daar zij ons geld niet hier willen aannemen. Hij gaf mij toen drie Engelsche ponden, en zeide verder aan oom dat indien hij iets nodig had, moest hij slechts een briefje schrijven en hij zou het zenden; en wanneer de generaal beter was zou hij hem naar zijn eigen huis brengen en hem voor een rijtoertje nemen. Karri-Davis heeft zich tegenover ons als een „gentleman" gedragen, en zal ik hem steeds dankbaar zijn voor wat hij voor ons gedaan heeft.

Kolonel F. Rhodes scheen mij niet te kennen. Ik zeide toen tot hem: „Zijt gij niet mijnheer Rhodes?" Hij antwoordde: „Ja, ik ben kolonel Rhodes." Ik zeide toen: „Gij zijt een van de „Reformers". Herinnert gij u niet dat ik u als gevangene naar Pretoria heb gebracht?" Hij antwoordde daarop niets, keerde zich om en stapte weg.

Generaal J. H. M. Kock overleed op den morgen van den 31en October 1899, om 4.25.

Op Maandag 30 October 1899 werd de groote

overwinning door onze en de Vrijstaatsche burgers over de gecombineerde Engelsche troepen van ons groote kanon over de huizen gonzen en in het Engelsche kamp barsten. Generaal Kock vroeg mij toen of het ons kanon was, dat zoo schoot. Ik zeide: „Ja." Hij antwoordde daarop: „Dit is mooi, maar kind, wat vang ik nu aan." Ik zei: „Oom, wees toch maar geduldig, u zal toch eens weer een kans krijgen." Na dien tijd heeft hij niet weer met mij gesproken. Hij is gestorven niet zoo zeer aan de wonden die hij ontving, doch ten gevolge van de slechte behandeling welke hij eerst onderzonden heeft.

Na den dood van den generaal deed Sir George White aan Mevr. Kock schriftelijk weten, dat hij met bereidwilligheid aan al hare wenschen zou voldoen — en werd toen verlof gegeven dat zij met het lijk van haren man, en met hare twee zwagers, F. W. Kock en S. S. Kock, en haar neef, mijzelf, naar Pretoria zou kunnen vertrekken op voorwaarde dat wij het volgende document zouden teekenen, en uitvoering zouden geven aan den inhoud er van:

Ladysmith, 31st October 1899.

Wij, ondergeteekenden, zijn vrijgelaten om het lijk van onzen broeder, wijlen generaal Kock, naar Pretoria over te brengen, en wij erkennen dat wij zijn losgelaten op onze belofte, dat een even groot aantal Britsche officieren van gelijken rang tegen ons zullen worden uitgewisseld. De betekenis van dit stuk is ons verklaard; wij nemen de daarin gestelde voorwaarden aan en teekenen het ten bewijze daarvan.

(w.g.) F. W. KOCK.
S. S. KOCK.
P. R. KOCK.

Onze Regeering is in kennis hiervan gesteld, en heeft, geloof ik, reeds de noodige maatregelen genomen om aan de gestelde voorwaarden te voldoen.

Ik zag verschillende Johannesburgsche Engelschen daar, die bij de Imperial Light Horse waren. Er waren O'Flaherty, vroeger Editeur van „The Transvaal Leader", die van hier is gevlucht, zooals men zegt, in vrouwenkleederen, Percy Greathead (de wielrijder), Cruickshands (de bokser), enz.

Op het slagveld te Elandslaagte werden hoopjes dum-dum kogels en lyddite-bommen gevonden. Het is met deze barbaarsche instrumenten dat de Engelschen onze natie wenschen te vernietigen en velen hebben ook zelf aan mij bekend dat zij het Afrikaansche volk van den aardbodem willen wisschen. Den haat dien de Engelschen voor onze natie hebben, kan ik niet beschrijven, doch ik moet daarbij zeggen, dat zij een heilige vrees voor ons hebben. Na den slag te Elandslaagte schimpde Dr. Anderson op onzen godsdienst, zeggende: „Je moet gaan bidden, mannetje". Een van de officieren zei tot mij: „Wij hebben u en uw God gedood." Zoover ik kon zien, kunnen onze burgers geene Christelijke en beschaafde behandeling van de Engelschen verwachten. Zooverre is hunne

UNIVERSITEITSBIBLIOTEK

UNIVERSITEIT VAN STELLENBOSCH

19 MAR 1945

behandeling van ons geweest erger dan de behandeling die ik mij schamen zou aan een Kaffer te doen te beurt vallen. Onze generaals en officieren worden niet gerespecteerd en onze gewone burgers worden geminacht. Onze gevangenen werden openlijk in de straten door vrouwen, kinderen en Kaffers „gehoot” en beschimpt.

Zooals ik reeds gezegd heb, maak ik deze verklaring onder eede, zoodat mijne landgenooten, ja de geheele wereld zien kan wie de Engelschen zijn, en welke taktiek zij werkelijk in den oorlog volgen, daar zij steeds in hunne leugenachtige couranten voor de beschaafde wereld zich voordoen als rechtvaardige en Christelijke menschen.

Ik mag nog bijvoegen dat Sir George White en majoor Allthum ons steeds beleefd hebben behandeld; ook aan de vrouw van kolonel Knox zijn wij grooten dank verschuldigd. Het is een feit, dat vier bommen op onze ambulancewagens werden gevuld, tengevolge waarvan een wagen de „speken” stuk geschoten werd, en vele gaten in de tent werden gemaakt.

P. R. KOCK,

Adjutant van generaal J. H. M. KOCK.

Bezwoeren voor mij, heden op den 3en Nov. 1899 te Johannesburg.

F. E. T. KRAUSE,

Vrederechter voor de Z.-A. Republiek.

Boeren gevangenen beleedigd.

b.) Het Transvaalsche gezantschap deelt een telegram mede uit Pretoria hetwelk bevestigt, dat de Engelsche gevangenen daar zeer bedwaard werden ontvangen, maar dat integendeel de Boerengevangenen, vooral de gewonden, bij hunne aankomst te Ladysmith beleedigd werden.

c.) [In een brief (4 Nov. 1899) uit Pretoria beklagt zich een Nederlandsche aldaar over de wreedheden door de Engelschen gepleegd en de behandeling der gevangenen. Zij stelt daartegenover met kwalijk verhalen, maar licht te begrijpen spijtigheid, de ontvangst en behandeling van de Britsche gevangenen.

„Zij werden,” zegt zij, „ingehaald door dubbele rijen bereden politie, door dubbele rijen gewapende burgers aan weerskanten, van voren en van achteren. Ze gaan tusschen die begeleiding in naar de renbaan, waar ze uiterst streng bewaakt worden door gewapende Boeren binnen, en door maxims buiten de omheining.

De regeering geeft hun goed eten en laat hen verder vrij om allerlei spelen te doen. Ik en een massa met mij vinden, dat zij niet zoo goed behandeld moesten worden. Menig huisgezin, waarvan de man op commando is, heeft niet zulk goed eten als die Engelsche gevangenen. Ik zou ze laten steen bikken, matten maken, enz. maar de regeering wil geen kwaad met kwaad vergelden, en daarom doen ze zoo.”]

In eene andere particuliere correspondentie (van 19 Nov. 1899) uit Pretoria lezen wij, wat dienen kan als inleiding op

hetgeen nu in de volgende hoofdstukken is opgenomen:

d.) [„Wij hebben hier ernstige grieven omtrent de wijze van oorlog voeren. Vele verhalen zijn in omloop en men moet voorzichtig zijn om daaraan geloof te hechten. Aan weerszijden zijn o. a. de regelen van de Geneefsche conventie betreffende het Roode Kruis uit onwetendheid niet altijd stipt opgevolgd, zonder dat men daarom van barbaarschheid kan spreken. Toch zijn er handelingen aan het licht gekomen, die schandelijk zijn. Ik bedoel het afmaken van gewonden door lanciers te Elandslaagte; ik bedoel het berooven van lijken en gewonden door Britsche soldaten, het wapenen van Kafferstammen en het opzetten van hen om tegen ons te vechten. Hiervan zijn de bewijzen in onze handen. Later zijn er berichten van *geweld, gepleegd aan vrouwen door lanciers*. Men moet zich niet verwonderen als aan deze heeren eens geen kwartier wordt gegeven.”]

e.) **Dr. J. C. Kakebeke**, een hooggeacht man, van wiens onkreukbare waarheidliefde ieder overtuigd kan zijn en die deel nam aan den slag bij *Elandslaagte* (30 Oct. j.l.), schrijft aan zijne familie in Holland (aan het slot van zijn brief):

„En thans kom ik nog op een onderwerp dat mij steeds woedend maakt, n.l. de manier waarop het Engelsche soldatenvolk met onze gewonden en gevangenen omgaat.

Ik zou willen, dat heel de wereld wist hoe schandelijk dat tuig alle conventies en humaniteitsbegrippen verbreekt, hoe ze gewonden afmaken, hoe ze gevangenen martelen. En dat alles terwijl de zoogenaamd „stupid Boers” met onbegrijpelijke lank- en zachtmoedigheid optreden tegen hun gevangenen. Ik zal u een afzonderlijke beschrijving sparen van de tooneelen, die ik gezien en gehoord heb. Maar laat het door geheel Holland en door geheel Europa toch bekend worden, dat dat schuim van de Engelsche natie weder denkt te staan tegenover zwarten, die ze maar kunnen uitmoorden. Ik voel dat Engeland voor dit alles zal gestraft en vernederd worden; diep zullen de slagen aankomen, die het zal ontvangen. Ik kan me zoo voorstellen hoe die Engelschen te werk gaan, wanneer ze met inboorlingen te doen hebben. Maar dan kraait er geen haan naar; doch nu ze met een beschaafde natie te doen hebben, nu zal het anders uitkomen. Ik hoor dan ook reeds dat de Fransche en Duitsche consuls hun regeeringen hebben ingelicht.

Het doden van gewonden enz.

f.) [Dr. Lingbeek van de Hollandsche ambulance, seinde den 24sten Oct. van Newcastle naar Pretoria, dat de Engelschen de gewonden afmaken na hen te hebben ontwapend, of, nadat deze hunne wapenen hadden weggesmeten.]

Ook *niet gewonden*, die om levensbehoud smeekten werden afgemaakt. De dokter is in het bezit van beëdigde verklaringen, welke bij het gouvernement zullen gedeponeerd worden.

Dr. Kakebeeke zegt dienaangaande in denzelfden brief na beschrijving van den slag het volgende:

[Toen is een wereldtergende slachterij begonnen. De lanciers, huzaren en meer zulk gespuis zijn onder de onzen aan het steken en slachten geweest, zooals slechts Engelsche huurlingen dit kunnen doen. Geen beschaafde natie ter wereld zou ooit zoo huis gehouden hebben onder vluchtelingen, die zich overgeven. Wist men toch maar op het vasteland van Europa, hoe laag en dierlijk een Engelsch soldaat is, men zou walgen van dat arrogante volk, dat zich het Christelijkste, beschaafdsten en machtigste ter wereld dunkt.]

g.) *J. W. G. Leipoldt*, cadet Staatsartillerie, kan ook uit ervaring spreken:

[Op den 20en October, nadat de slag bij Dundee was afgelopen en onze burgers moesten retireeren, waren wij in een huis nabij Dundee gelegen. Luit. M. du Toit, ik zelf en omtrent 40 burgers waren allen gewond.]

Er kwam een patrouille der Engelsche infanterie, welke het huis onderzocht en wapens, harnasement, regenjassen, kombarsen enz. medenamen. De zadels werden onder de hoofden van gewonde burgers weggenomen en hunne kombarsen werden door deze Engelschen gebruikt, om zich tegen den regen te beschutten.

Mijn schoenen, welke de dokter had uitgetrokken, werden door een Engelsch soldaat direct geannexeerd.

Op het slagveld lagen naar mijn berekening 6 of 7 gewonde of gesneuvelde burgers. Er kwamen Indische soldaten (koelies) welke de gewonde of gesneuvelde soldaten geheel uitkleedden en de kleeven buit maakten met al hetgeen in de zakken was.

Ons werd aangezegd dat wij ons als gevangenen moesten beschouwen en een wacht van 50 man werd om ons gezet in het huis waar wij lagen.

Den volgenden dag verdwenen de soldaten en kwam gelukkig de ambulance van den heer Beckett, die ons opnam en naar de Jager's Drift vervoerde, waar wij een goede verpleging ontvingen.

Indien de generaal met zijn burgers ons niet verlost had, waren wij naar Pietermaritzburg vervoerd en wee dan ons lot.

Kost hebben wij niet gekregen van de Engelschen, ofschoon Dundee twee mijlen van onze plek gelegen was en het makkelijk te verkrijgen was geweest.

(get.) *J. W. G. LEIPOLDT*,
Cadet Staats-artillerie.]

h.) [Uit de laatst aangekomen berichten blijkt, dat niet alleen Engelsche soldaten

zich meester maakten van (wat misschien *door den nood* te verontschuldigen is) klederen. laarzen, enz. maar ook de koelies zich aan diefstal schuldig maakten; verder, dat de Indiërs, bij de Engelsche ambulancewagens in dienst, de geweren hunner dooden en gewonden heimelijk weg voerden, zoodat generaal *Botha* den vijand heeft te kennen gegeven, dat voortaan geen Indiërs bij gekwetsten of dooden zullen toegelaten worden, alvorens de burgers 's vijands wapenen, op het slagveld achtergelaten, in handen hebben.]

* * *

Enkele Engelsche soldaten komen rondweg uit voor hunne daden van roof en moord. Dat is hier bekend geworden door den heer Will. A. Stead. Deze zeer invloedrijke journalist ontving eene vertaling van den bekenden brief (Arn. Cour.) van een der gevangenen op de »Penelope.» *Mr. Stead*, die eerst *niet* op de hand der Boeren was, maar na beter ingelicht te zijn, een vurig tegenstander van de oorlogspartij werd, zond dezen brief aan de »Daily News», welke als bijna alle andere groote bladen, *niets* opnemen van hetgeen het Engelsche volk met den juisten staat van zaken bekend kan maken; zij *durfde* de opname niet te weigeren. De redactie maakte er echter eenige banale kantteekeningen bij, die den indruk moesten wegnemen. Daarop zond *Mr. Stead* een tweeden brief, waarbij hij de volgende bijzonderheden voegde:

1. De soldaat *Thomas Dolan*, van het 5de Reg. Iersche lanciers schreef uit het kamp te *Ladysmith* (28 Oct. '99) aan zijne moeder te *St. Helens*: „Zoodra onze vijanden de lansen zagen, wierpen zij geweer en ammunitie weg roepende: „Friends.” Maar het hielp hun niets; zij hadden op het Roode Kruis gevuld (wat niet waar was!) en wij gaven hun GEEN KWARTIER.

2. *F. Woliscroft* (626) 2de Bat. King's Royal Rifles, beschrijft den eersten veldslag als volgt: „Toen wij de Boeren met onze Bajonetten aanvielen, lieten zich degenen die niet vluchten konden op de knieën vallen en smeekten om pardon en ik kan u zeggen dat ze 't kregen.... met nog wat!”

3. Een ander Engelsch soldaat geeft in een brief aan zijn vader verslag van een gevecht in Rhodesië op de Transvaalsche grens. De Boeren bestormden een kopje, maar werden met ontzettende verliezen teruggeslagen, enz., een verhaal vol fantastische krijgsdaden. Maar van belang is 't volgende: „Op een gegeven oogenblik bestormden de Engelschen met gevulde bajonet een heuveltop, waarop een troep Boeren was die op niets verdacht waren. Eenigen ontsnapten, maar de anderen gaven zich over,

vielen op hun knieën en vroegen om genade, maar zij kregen het niet. „Mijn bajonet,” zoo schrijft de man, „veranderde van kleur.”

4. *Mr. H. W. Nevenson*, oorlogs-correspondent van de *Daily Chronicle* schrijft: „Een korporaal van de dragonders die deelnam aan het gevecht, verhaalde mij dat de Boeren zich van 't paard lieten glijden en het hoofd met de handen bedekkend om genade riepen en schreeuwden dat zij liever doodgeschoten wilden worden dan den dood lijden door die afschuwelijke lansen. Vergeefs! Slechts enkelen ontkwamen. „Wij brachten hun een laatsten krachtigen stoot toe.”

5. Een militair uit de divisie van Lord Methuen schrijft nog dat de *Highlanders* besloten zijn, als zij met de *Boeren* handgemeen raken, geen kwartier meer te geven. En waarom niet? Om Boerenverraad? Neen, eenvoudig omdat dezen bij Magersfontein zoo velen van hen hadden gedood of gewond.

6. Op de *Sumatra*, zegt de *Natal Advertiser*, die de *Point* (Natal) kort na het gevecht bij Elands-laagte verliet, bevond zich o. a. de soldaat die *Generaal Kock* ongeveer £ 105 ontstal, welk geld hij aan zijne ouders in Engeland zond. Een ander is in 't bezit van *Kol. Schiel's* gouden horloge maar vond gelukkig de £ 500 niet, welke de zwaargewonde bij zich had.

Wel verre van zulke feiten af te keuren, deelt de *Cape Times* ze met een zekere *bravoure* mede.

Ofschoon wij ten volle recht laten wederbaren aan de Engelsche soldaten, officieren en bevelhebbers, moet het toch bevreemding opwekken dat *Gen. Cronjé* alle betrekkingen met *Lord Methuen* heeft afgebroken; dat *Gen. Joubert* aanmerking meende te moeten maken in een schrijven aan *Sir G. White*, dat uit Ladysmith 's nachts *meer* treinen liepen dan overeengekomen was, en nog wel met een geheel ander doel, naar een kamp in de nabijheid. *Sir G. White* ontkende zulks ten sterkste en zoo kan het geschied zijn zonder zijn weten.

Maar dat het geschied is, houden wij voor gewis. Ook mag *Baden-Powell* niet vergeten worden. Zeker is het, dat vele officieren dezelfde vooroordeelen hebben als de minderen. Ook aan hun doen is duidelijk te bemerken in welken geest deze oorlog in het leger is opgevat. Slechts enkele staaltjes:

1. Een soldaat van het 2de bataljon *Gordon-Hooglanders*, dat te Elands-laagte gevochten heeft, geeft in een brief naar huis een beschrijving van de bestorming. De bevelhebber van het bataljon, luit.-kolonel *Dick Cunyngham*, ging zijn mannen voor. De schijver van den brief was vlak achter hem. Daar werd de overste getroffen en hij moest gaan zitten, maar hij moedigde zijn mannen nog aan. Aldus riep hij: „Vooruit, Gordons, de wereld kijkt naar jullie.

Braaf zoo, jongens, geeft er de kerels van langs. Roeit het ongedierte uit. Valt aan!” 't Moet gezegd, dat verscheider Engelsche soldaten naar het woord van den overste ook hun best gedaan hebben, „het ongedierte” uit te roeien.

2. Een *Engelsch officier*, wiens verklaring door *The Times* (13 Nov. 1899) zonder een enkele aanmerking is opgenomen, beschrijft het dooden van onze Boeren als een soort van jacht-sport (pig-sticking). „Nadat wij”, zegt hij, „de Boeren uit hun stelling hadden verdreven, werd een onzer eskadrons uitgezonden om hen na te zetten. Tegen het vallen van den avond haalde het ze in en toen begon een heerlijke jacht. De vangst was zestig stuks.”

Maar wij hebben nog eene correspondentie over het schandelijk gedrag der Britsche soldaten in Natal.

Een *Duitsch* koopman die reeds vijftien jaar in die kolonie woont, schrijft den 19den November 1899 aan de *Frankf. Gen. Anz.* het volgende:

... „Ik ben natuurlijk niet van plan u een verslag van de gevechten te geven; de telegraaf heeft alles reeds dienaangaande verspreid. Ik moet u vooraf zeggen dat ik volkomen genezen ben van mijne Anglomanie, ten gevolge van het schandelijk gedrag der Engelsche soldaten. Onmiddellijk na de bezetting van Dundee kwamen er menschen berichten brengen over het gedrag van *Generaal Yule's* troepen. Niet alleen ontstalen zij den menschen alles, maar zij vernielden ook wat ze niet mee konden nemen. Zij stormden de koffehuizen binnen, gingen zicu te buiten aan sterken drank en eindigden met alles kort en klein te slaan. Zij drongen gesloten huizen binnen en onteerden vrouwen en half volwassen meisjes. De officieren stonden zoo machteloos tegenover die uitspattingen dat ze zelfs gevaar zouden hebben geloopt, als ze tusschenbeide waren gekomen. Langs den geheelen weg van Dundee naar Ladysmith staken ze boerderijen in brand nadat ze die eerst hadden geplunderd. Natalsche boeren die hunne vrouwen en hunne bezittingen wilden verdedigen werden voor den grond geslagen, zoodat een groot aantal in woede en haat zich bij de Republieken aansloot.

En de garnizoenen van Ladysmith en Pietermaritzburg zijn niets beter. Vóór den oorlog waren de inwoners van Ladysmith over 't algemeen welgesteld; ze zijn nu geruïneerd, daar de Engelschen hen van alles hebben beroofd. *Generaal White*, die het plunderen niet kon beletten heeft wel beloofd de bevolking schadeloos te stellen, maar men kan op zulke beloften geen staat maken. De Engelsche officieren weten zeer goed dat, als ze de manschappen hun gang niet laten gaan, deze niet meer willen vechten. De officieren klagen bitter over het toenemend gebrek aan tucht. De ongelooflijkste gevallen van insubordinatie hadden plaats en dozijnen soldaten kregen arrest, maar werden weer vrijgelaten toen hunne kameraden een dreigende houding aannamen. Te Durban kan zich geen fatsoenlijk man, en nog veel minder een vrouw, 's avonds buiten

wagen, uit vrees van aangerand en uitgeplunderd te worden. Een kennis van mij, die de soldaten als een Duitscher erkenden, werd zoo zwaar mishandeld door een paar mariniers, dat hij nu met drie gebroken ribben en een gebroken arm in het ziekenhuis ligt. Als er niet juist een patrouille van officieren was komen opdagen, zou hij stellig vermoord zijn.

De behandeling van de Boeregevangenen en van de lichtgewonden gaat alle beschrijving te boven. Engeland moest zich over zijne zonen schamen, niet alleen over zijne staatslieden en militairen, maar ook over zijne kooplieden. Het is ongelooflijk, hoe de intendance bedrogen wordt. Het leer van de schoenen is slecht, de zolen bestaan gedeeltelijk uit bordpapier en het ondergoed valt met de eerste wasch uit elkander. De eetwaren zijn even slecht. De blikken groenten en vleesch zijn dikwijls bedorven, de tabak is sterk met zeegras vermengd. Het is niet te zeggen hoe de zaken zullen loopen als de Engelschen eens het vijandelijk land binnenrukken en door den vijand van voedsel moeten worden voorzien. Men durft er haast niet aan denken".

[De feiten in dezen brief vermeld, worden dagelijks meer en meer bevestigd. Overigens, wanneer men op de datums let van de reeds gegeven uittreksels en daarbij in aanmerking neemt, hoe ver de schrijvers van elkander waren verwijderd, zij niets van elkander konden afweten, dan wordt reeds de geloofwaardigheid zeer groot. Tot vergoelijking voor eenige zaken, dient de Hollandsche lezer tevens in aanmerking te nemen, hoe slecht de Engelsche soldaat in 't algemeen behandeld wordt. De misbruiken en de warboel der Engelsche legeradministratie zijn dan ook zeer groot en zeker nu nog grooter dan anders. Gelukkig komen zij nu meer en meer uit. De schoone voorspiegelingen door ronselaars en bladen gegeven, om maar soldaten te krijgen, hebben menigeen verleid om de »queen's shilling" aan te nemen. Zoo stond in de *Evening News* het volgende:

"Tommy Atkins zal geen reden tot klagen hebben over het voedsel aan boord der transportschepen. Als ontbijt zal hij krijgen porridge en visch, biefstuk of karbonade. Zijn middagmaal zal bestaan uit soep, vleesch, twee groenten. 's Zondags en Donderdags zal hem pruimentartaart opgedischt worden, en dagelijks brood en aardappelen, zooveel hij maar wil. Bij de thee zal hem den eenen dag brood en boter en jam, den anderen dag in de plaats van jam, marmelade voorgezet worden."

De *Tommy's* of andere vrijwilligers, die zich lieten aanwerven om naar Z.-A. te gaan, werden echter deerlijk teleurgesteld.

Een hunner maakte op dat menu in *Lloyd's Weekly* de volgende kantteekeningen (*N. R. Ct.* 23 Dec. I B.):

"In de eerste plaats kregen wij in plaats van brood, visch, biefstuk en karbonade, droge en harde beschuit met thee voor ontbijt, twee van de drie dagen; op den derden, droog brood in plaats van beschuit. Soep, vleesch, twee groenten — dat kregen wij nooit te zien . . . Podding was zeldzaam, misschien wel omdat de cantine die ons verkoopen wilde als koek, wat wij overigens gaarne deden, want wij werden letterlijk uitgehongerd".

Tommy kon bij ondervinding spreken. Klaagde hij, dan werd geantwoord: »Gij zijt geen millionairs maar gemeene soldaten en het kan nog wel erger worden." En 't werd erger, vooral in Natal.

Maar moeten nu de Boeren het slachtoffer worden van het slechte bestuur in Engeland. Zij toch kunnen zich daar niet laten hooren. Op ons, Nederlanders vooral, rust de dure plicht voor hen op treden en waar 't maar kan, het Engelsche Volk in te lichten. Moeielijk is het te bereiken, want de Engelsche pers verspreidt geen licht genoeg over die zaken. De enkele bladen die het trachten te doen, worden niet gelezen.

En dan durft de hofdichter, *A. Austin* noch te zingen: »Wie voor Engeland strijdt, strijdt voor God!" Welk eene heiligschennis! Maar de domme *Tommy's* gelooven dat en velen met hen. Naar onze overtuiging verkeert Engeland in een treurigen toestand.

Nog zijn wij in de gelegenheid een bericht op te nemen, waaruit ten duidelijkste blijkt welke de geest is, die de Engelsche troepen — niet enkele manschappen en officieren — bezielt. Naar onze meening zou die geest eerst goed zijn uitgekomen, wanneer de Britsche troepen na Elandslaagte succes hadden gehad in plaats van nederlaag op nederlaag te lijden:

In de hoofdkerk te Durban heeft de deken *Kitchin* naar wij in de *Times* lezen, Zondag een preek gehouden naar aanleiding van het woord van Jezus: „Hebt uwe vijanden lief." Hij vroeg of die geest op dit oogenblik onder zijn gemeente heerschte. Hij laakte den geest, waarin de soldaten naar Zuid-Afrika werden uitgezonden en kenschetste dien als de opwinding van het „jeneverpaleis" en de Londensche straten, „alsof de flesch het beste voorspel voor den veldslag was." Spr. was verontrust als hij de onverdraagzaamheid opmerkte, waarmede men de meeningen haatte van hen die niet meedingen met de tegenwoordige geestdrift.]

* * *

Hoe de krijgsgevangenen behandeld worden.

Doorgaand, wij hebben het telkens gelezen, was die behandeling niet wat zij behoorde te zijn, vooral wanneer in aanmerking genomen wordt, dat de *meesten* van hen, mannen van beschaving en ontwikkeling zijn. 't Minste wat wij zeggen kunnen is, dat de behandeling niet volgens bepaalde voorschriften geschiedt. Het Nederlandsch publiek heeft met groote deelneming de achtereenvolgende berichten verslonden. In den eersten tijd waren die *slecht*, kortom, een beschaafd volk onwaardig. Wanneer een land als Engeland, dat hoopte de Republieken geheel te nemen, oorlog gaat voeren, dan rekent het toch op krijgsgevangenen! Het schijnt dat niets was voorbereid voor de ontvangst. De berichten zijn geheel in overeenstemming met het onvaste systeem.

Gelukkig dat de koloniale Afrikaanders alles doen wat in hun vermogen is en dat de Ned. Z.-A. Ver. 500 p.st. aan onzen consul kon zenden. Betrekkelijk goed hadden het de gevangenen op »De Penelope». Die later kwamen werden opgesloten in het Dok, een soort strafgevangenis voor Kaffers.

Reeds weten wij dat de eerste gevangenen geheel berooid te Kaapstad aankwamen en er zoo goed als niets voor hen was. In de *Cape Times* van 30 Nov. 1899 vinden wij nog het volgende bericht, dat zeker niet overdreven is:

1. „Negentien gewonde Boeren, te Belmont gevangen genomen, werden in een open kolonwage vervoerd, zonder eenige beschutting. Zoo hadden zij, — en zwaar gewonden waren erbij — twee dagen en twee nachten te reizen: daags blootgesteld aan de verzengende zonnestralen, des nachts aan de kille vochtige atmosfeer, zonder andere dekking dan de eigen kleederen! Sommigen hadden nog hun jas onder het hoofd kunnen leggen. 't Voedsel en drinken onderweg was weinig en slecht. Met denzelfden trein werden Engelsche gewonden 1ste klasse vervoerd. Daarenboven werden de Boeren aan elk station nog door Kaffers uitgejouwd. De trein telde nog eer dubbele geheel onbezette 1ste klasse wagen. Deze behandeling wordt door vele getuigen bevestigd.

2. „Ons Land” dat wegens de censuur het niet wagen zal iets te publiceeren, dat niet goed bewezen kan worden, schrijft daarover het volgende:

„De advertentie van S. J. v. d. S. inhoudende de verklaring dat een dubbele salonwagen ledig van Oranjerivier kwam, toen de republikeinsche krijgsgevangenen in open steenkolentrucks

werden vervoerd, zullen wij thans niet publiceeren, daar S. J. v. d. S. woont, waar de krijgs-wet geproclameerd is. De verklaring wordt met de namen van een aantal getuigen bevestigd en wij zullen die voor later publicatie bewaren.”

Het volgende was opgenomen in de Telegraaf naar een brief, waarschijnlijk van den heer *Schiel* (Berl. Lok. Anz.).

Simonsbay, 10 Dec. 1899.

3. (Uittreksel). „Ongeveer 190 Transvalers worden in Simonsbay op de *Penelope* zoo streng mogelijk gevangen gehouden. De marine-autoriteiten waren zeer humaan, volgens het principe dat krijgsgevangenen niet gekweld mogen worden of kleingeestig behandeld.

Begin December namen echter de militaire autoriteiten de contrôle op zich. Toen veranderde de behandeling in ongunstigen zin.

Bezoeken mogen slechts Woensdag van 2-4 uur gebracht worden bij 8 personen tegelijk, 20 minuten lang. De bewijzen daarvoor zijn moeilijk te verkrijgen en de levensmiddelen die de bezoekers meebrengen, worden zoo lang achtergehouden tot zij bedorven zijn. Geld mag niet worden gezonden. Brieven en dagbladen worden, wegens de censuur, zoo lang opgehouden tot zij alle belang verloren hebben.

Met de krijgsgevangenen te Kaapstad is 't nog erger gesteld. Ook onder hen zijn vele bekwame ontwikkelde mannen, die, van alle middelen tot geestesontwikkeling verstoken, aan verveling zijn prijs gegeven.

Het blijft een raadsel waarom die behandeling zoo is, daar het Engelsche gouvernement die zeker niet goedkeurt.”

[Met een niet onvermengd genoeg lezen wij in het *N. v. d. D.* van 30 Jan. 1900 het volgende:

4. „Den 5en Januari zijn drie der gevangenen met reddingsboeien ontsnapt; voortaan wordt niemand meer toegelaten; eetwaren en geld mogen er niet meer gebracht worden. Of men bij dit besluit blijven zal is nog onbekend. Van de 3 ontsnapt werd een weder gevangen. De beide anderen, die gelukkiger waren, heeten J. F. Bokma (Bothma?) en K. Hultig”.

5. Groote verontwaardiging heerscht, blijkens berichten in *Ons Land*, onder de Kapenaars over de plotselinge verplaatsing der krijgsgevangenen, die van de *Penelope* zijn overgebracht naar andere schepen.]

* * *

II.

De Kaffers gewapend.

Het is al geruimen tijd zeker dat de Engelschen in de Kaapkolonie Kaffers als combattanten in dienst hebben genomen en „Ons Land” wijst met nadruk op den hoogst ernstigen aard van dat besluit. Wij lazen in een bericht van *Lord Methuen* dat

er Fingo's en Aziaten onder zijne combatanten waren; ook vernamen wij dat ongeveer 200 Zoeloes gewapend waren; wij weten verder, dat de Kaffers van Khama, die van Lindwe en Sigoel (door Engelsche officieren aangevoerd) een Boerenlaager bij *Derdepoort* overvielen, maar na een verlies van 50 man moesten aftrekken.

Zeker is verder dat een politie-station in de buurt werd overvallen en Stephanus Fourie, 5 vrouwen, 6 kinderen en nog enkele mannen werden gedood. Verscheidene vrouwen en meisjes werden weggevoerd.

Reeds spoedig na het uitbarsten van den oorlog (16 Oct.) heeft Dr. Leyds bekend gemaakt dat Baden-Powell (Mafeking) Kaffers tegen de Boeren uitzond. Later is dat officieel bevestigd: Immers er werden 7 gewapende Kaffers gevangen genomen. Ook vochten Kaffers onder *Engelsche officieren* bij Rhodes-drift en onder de naturellen in Lambaan-land (Krokodilrivier) werden wapenen uitgedeeld. Onder de gevangen genomen bezetting van Kuruman waren 70 Kaffers.

[Dat de bewapening niet veel grooter is ligt slechts aan de aarzeling van de Hoofden der inboorlingen. De Engelschen trouwens stelden in 't begin de Boeren niet veel hooger dan Aziaten of Kaffers: zij zouden er dus niets vreemds in vinden].

[Wij plaatsen hier nog een paar berichten welke gedeeltelijk niet in de Engelsche uitgave opgenomen konden worden en de beduchtheid, in het protest uitgesproken, bevestigen. Het is te bejammeren, dat zij nà het afdrukken kwamen].

1. „Het Kafferhoofd, Bathoen, was reeds bij de Engelschen. Hij was gekleed in de uniform van de lijfgarde en een krijgsman droeg het zwaard, dat Bathoen te Londen ten geschenke heeft gekregen.

2. De positie is dus als volgt: Sir Henry Elliot, handelende onder instructies van de militaire overheid, met de toestemming onzer regeering, neemt stappen om de naturellen-districten te verdedigen met de naturellen-inwoners. Indien de naturellen voor dat doel gewapend worden, dan wordt zulks gedaan indirect met de toestemming der regeering en direct op instructies van de militaire overheid.

Met recht waarschuwde ook de *Argus*, tegen dat roekeloos bedrijf, dat zij als een radikale fout beschouwt, omdat er geene omstandigheden denkbaar zijn, die zulk een

politiek kunnen rechtvaardigen. Het slot luidt als volgt:

3. „En wat hebben wij nu. Naturellen in de Native territories worden gewapend tegen een deel van de blanke bevolking van Zuid-Afrika. De vreeselijke gevolgen die dezen stap met zich kan medeslepen, nog lang nadat de oorlog tusschen de Blanken tot het verleden zal behooren, doen een ieder, die met Zuid-Afrika bekend is, sidderen”

De gevolgen deden zich, helaas maar al te spoedig gevoelen. De *N. R. Ct.* van van 5 Jan. II, bevatte onder den titel: »Gewapende Kaffers” een voorloopig bericht, dat spoedig bevestigd werd en het Nederlandsch hart met ijzing vervulde. Wij bedoelen het volgende uit de *Kreuz Zeitung*:

Rustenburg, 13 Dec. 1899.

„De Landdrost van Rustenburg is in het bezit van beëdigde verklaringen door de vrouwen en meisjes, welke de Kaffers hadden weggevoerd. De Engelschen lieten ze door Kaffers vasthouden waarna zij ze onteerden.

„Om Godswil, verhef uw stem. De armen schepsels zijn in het hospitaal opgenomen, wegens de vreeselijke mishandelingen, waaraan zij hebben blootgestaan.”

Baron von DALWIG, Kap. Pruis. Cav.
b. d. Bevelh. v. eene batt. Z.A.R.

Wij sluiten deze afdeeling met de volgende beëdigde verklaring (uittreksel):

[„Verschenen voor mij Willem Nicolaas Glaeser, Vrederechter voor het district Marico, Z.-A. Republ., te Mesech 5 Dec. 1899: 1 J. J. Potgieter, echtgenoot v. P. P. Potgieter en haar dochter, 2 Car. Potgieter; 3 Joh. Smit, 3 Suz. Cat. Pretorius en haar dochter A. J. C. Pretorius, die plechtig onder eede verklaarden, dat zij 25 Nov. j.l. door Kaffers gevangen genomen werden ondanks het uitsteken van de Witte Vlag; dat Gert Coetser werd gedood en zij (vrouwen), terwijl de mannen hevig streden, waarvan verscheidenen gedood werden, door Kaffers werden weggevoerd naar een Kafferstadje, terwijl gewapende Engelschen voorbijreden. Verscheidene kinderen (9) waren bij de vrouwen.

Bij het stadje aangekomen zijnde, werden wij door Gabocheni, onder-kapitein van Linchwe, verzonden naar een kafferstadje Molouwie; wij bleven daar den heelen dag tot kort voor zons-
ondergang.

Wij hadden de volgende kinderen bij ons. Van mevrouw P. P. Potgieter de volgende: Petrus Potgieter, Johannes Potgieter, Adriaan Potgieter, Anna Potgieter, en een kleinkind van mevrouw P. P. Potgieter met name Zacharius Pretorius; twee kinderen van mevrouw Kroukam met name Adriaan en Christiaan, en een zoon van W. Fourie, met name Roelof Andries Fourie en een zoontje Marthinus Pretorius Z.zoon.

Bij de stad van Molouwie zeide de onder-kapitein (Malouwie) aan ons, dat hij meiden

wegzond naar de hoofdstad Mochoedi, daar hij bevreesd was voor een aanval van de Boeren; hij zeide ook aan ons, dat wij konden teruggaan naar het Derdepoort-lager, doch terwijl wij suspicie hadden op verraad, weigerden wij te meer, daar er nog geschoten werd, wij wilgden in om naar het lager terug te keeren en wij gingen ook een kleine distantie onder geleide van een Kaffer met een witte vlag, doch toen die oogenblikkelijk verdween met vlag en al, werden wij vreesachtig en bespeurden dat er verraad in het spel was. Wij zagen toen den naturellen-zending Ickie op een afstand en vroegen hem of het veilig was naar het lager te gaan, waarop hij antwoordde dat het onveilig zou zijn en hij het niet aanraden kon, doch dat het beter was naar Mochoedi te gaan; een zekere wagen die op weg was met een gewonde Kaffer naar Mochoedi, hebben wij toen gezien en getracht daarmee samen te gaan, doch het werd ons geweigerd, daarop te rijden. Wij moesten loopen, alleenlijk met groote moeite kregen wij het, dat de gewonde vrouw (mevrouw Christiaan Potgieter) op den wagen kon rijden.

Wij tezamen met de kinderen moesten van daar loopen onder geleide van een gewapende Kaffermacht, dit was ongeveer zonder Zaterdagmiddag en duurde tot hoenderkraai den volgende morgen, toen wij bij de wagens kwamen, alwaar Lizzie de Villiers op een wagen was; door hare tusschenkomst met geld en overreding werden wij toegelaten vandaar op een wagen te rijden, doch voor dat wij daar kwamen, was ons lijden door honger, dorst en het dragen van kleine kinderen in dezen grooten afstand verschrikkelijk en uiterst onmenschelijk, zoozeer dat toen wij om water smeekten om den dorst van ons en onze kinderen te lesschen, dat geweigerd werd, ook moesten wij zonder voedsel blijven. Vrijdagavond hebben wij gegeten en toen weer voor de eerste maal nam. (Zondag) zonder; bovendien waren sommigen der kinderen blootsvoets en naakt; sedert hoenderkraai Zondagmorgen hebben wij gereisd met den wagen tot licht dag, toen het ons geweigerd werd verder op een wagen te rijden, doch moesten loopen tot 2 uur namiddag van dien dag, toen we aan de zijde van Linchwe's stad waren, daar vertoefden wij tot den volgende morgen. Gedurende deze laatste reis hebben wij ook veel geleden, vooral in den nacht, toen wij zonder eenig combaars of iets dergelijks op den blooten grond moesten slapen. Den volgende morgen werden wij ingebracht naar Linchwe's stad, daar kwam Sechalie, de broeder van Linchwe bij ons; hij bracht ons toen naar de zendelingsschool in de stad van Linchwe, daar werd ons gegeven als voedsel een schotel ongezift meel en om op te slapen een stuk bokzeil.

Dinsdagnamiddag kwam zekere dr. Galloway bij ons, die beloofde zijn pogingen aan te wenden bij Surmon (magistrant), om ons uit de Kafferstad te krijgen. Den volgende morgen (Woensdag) kwam een zoon van magistraat Surmon met dertig man Basoeto-politie en een muilwagen om ons vandaar naar Mochoedistatie te brengen. Magistraat Surmon, kapt. Creven, serg.-maj. Barnes vroegen ons wat wij verkozen?

om naar Boeloewajo te gaan of terug naar onze menschen te Krokodilgat? We verkozen het laatste. Daarop werd verzocht aan mij Carolina Potgieter, een brief te schrijven aan commandant P. D. Swart te Krokodilgat om ons te komen afhalen aan de overzijde van de gebroken brug te Gaberones.

Donderdagmiddag ongeveer drie uur werden wij op de genoemde plaats afgebaald door manschappen van waarnemend commandant P. D. Swart en vandaar gezonden naar hier Engelsberg, district Marico. Volgens verhaal van Sechalie (de broeder van Linchwe), hebben de Engelsche officieren de maxims gehanteerd en bewerkt in het gevecht te Derdepoort.

Het Kaffercommando, dat in het gevecht deelnam, was zeer groot. Zekere Pieters, winkelier te Derdepoort, was ook te zamen met ons in het Kafferstadje van Ramountje, hij vertelde ons, dat zijn vrouw door de Kaffers doodgeschoten was, dat zijn moeder vermoord werd in het huis van Riekert, waarheen zij gevluht was.

Wij zijn positief zeker dat de naturellen die in het gevecht deelnamen, waren Kaffers van Linchwe, daar wij Linchwe zelf zagen, en hem hoorden spreken en in Kaffertaal zeggen: „dat zij voortaan elken witman moesten doodschieten en doodslaan en niet gevangen genomen worden, maar verdreven worden, en indien zij andermaal vrouwen en kinderen gevangen nemen, zij zelve hun onderhoud moesten verschaffen.”]

III.

De Witte vlag en het Roode Kruis.

1. Het volgende communiqué werd aan alle Consuls van de buitenlandsche mogendheden, nu in Bloemfontein tegenwoordig en ook aan S. Alfred Milner gezonden. Het werd opgenomen in de »Standard and Diggers' News'' van 11 Nov. 1899, als antwoord op de beschuldiging van *Kekewich*:

Bloemfontein, 4 Nov. 1899.

Aan elk der Consuls van vreemde mogendheden, thans in dezen Staat tegenwoordig.

Geachte Heer.—Het is met gevoelens van de grootste verontwaardiging dat ik hierbij een beroep doe op uwe hulp om UEd. achth.'s regering bekend te stellen met de herhaalde rapporten door deze regeering ontvangen van de officieren der burgerwacht, nu vechtende tegen de Britsche troepen in Natal, ten effekte dat de vijand verscheidene malen misbruik heeft gemaakt van de Witte vlag.

Gewapende troepen met witte vlaggen marcheerende, hebben zich tijdelijke veiligheid verschafte tegen een aanval, terwijl zij feitelijk bezig waren een positie in te nemen, die in den slag meer gunstig voor hen zou zijn, b.v.: de Britsche troepen slaagden er in op die wijze zich met andere troepen te vereenigen, en namen toen dadelijk deel in het gevecht en vielen onze burgers aan.

Bij een andere gelegenheid gingen zij met een trein, waarop een Witte vlag geplaatst was, om een brug voor militaire doeleinden te herstellen.

Ik heb derhalve de eer, u bekend te maken met verschillende andere rapporten van gevallen waarin zulk misbruik van de Witte vlag is gemaakt, de waarheid van welke rapporten duidelijk gebleken is.

Ik maak van deze gelegenheid gebruik om met den meesten nadruk te protesteeren tegen de handeling der Britsche troepen hiermede gemoed, en koester de hoop dat uwe edele regering, in overeenstemming met anderen, zich gedwongen zal zien om de noodige stappen voor een degelijk onderzoek in de zaak te nemen, om een einde te maken aan de handelwijze van sommige Britsche troepen, die in strijd is met beschaafde gebruiken.

Ik heb, enz.

M. T. STEIJN.

2. **Damn the Red Cross.**

Laat 't Roode Kruis naar de hel loopen! Ook over dit feit berust eene beëdigde verklaring, door A. W. J. Vorster afgelegd bij J. L. Jacobs, vrederechter te *Pretoria*. Het feit had plaats 20 Oct. 1899. *Vorster* verklaart dat toen hij, met *Dr. v. d. Merwe* en nog een dokter op weg zijnde naar *Gen. Meijers* (Dundee), door Engelsche soldaten werd overvallen, ook de dokters gevaar liepen mishandeld te worden, niettegenstaande al de insigneën van het Roode Kruis waren aangebracht. Toen was het dat door Britsche soldaten bovenstaande uitdrukking werd gebruikt.

3. **Ambulance genomen.**

Uit een off. rapport uit Bloemfontein (Standard and Diggers' News, Dec.) vernemen wij, dat een Boeren-ambulance met 7 dokters en 25 oppassers den 28sten Nov. Bloemfontein verliet om gewonden na den slag van Modderivier te verzorgen. Volgens bericht voorkomende in „Ons Land” (2 Dec 1899) waren dezen gevangen genomen en naar Cape-Town gevoerd. De namen van 2 geneesheeren waren: *Dr. Niekerk* en *Bosman*. Van de oppassers heetten er twee: *Maritz* en *Jansen*.

Een bericht van de afdeling Telegr. (8 Dec.) meldt dat die 35 personen teruggezonden waren tot station *Two-Rivers*. Van daar moesten zij te voet naar het naaste laager.

De dokters verhaalden dat de Engelschen hen zeer slecht behandeld hadden; dat zij de zieken niet hadden mogen behandelen en één gewonde tengevolge van gebrek aan verzorging was gestorven. Deze had in 36 uren eten noch drinken gehad! Te *De Aar* waren de gevangenen in de „tronk” opgesloten. *Kap. Edwards* zeide tot de wacht; „Schop ze als ze zich verroeren, schiet ze dood als ze zich aan de deur vertoonen!” De ambulance-wagens bleven in handen van de Engelschen!

?

4. Omtrent denzelfden tijd waren 81 Boerengevangenen (waaronder 41 gewonden) in 2 pacht-

hoeven, waarvan de namen bekend zijn, opgesloten.... zij zijn verdwenen!

„Ons Land” eischte een onderzoek, daar omtrent denzelfden tijd veel lijken van Boeren de Rietrivier afdreven en de Engelschen het gerucht verspreidden, dat de Burgers zulke ernstige verliezen hadden geleden, dat zij zelfs geen tijd hadden gehad de lijken der verslagenen te begraven.

IV.

Rebellen.

In dezen oorlog, in zooveel opzichten éénig, door de menigte kwesties die er uit voortkomen, gedragen de Engelschen zich ook niet edelmoedig. In Z.-A. is de vraag, wie als rebel beschouwd moet worden, van zeer teederen aard; vandaar dat de onversaagde kampioen voor het recht der Boeren, Mr. W. H. Stead met recht vraagt of de militaire overheid zal voortgaan gevangenen te fusilleeren op de vage aanklacht dat ze rebellen zijn.

De volgende gevallen verdienen de aandacht:

1. (Dec. 6). Een militair, 1ste Bat. Royal Scots, schrijft dat den volgenden dag 2 Boeren gefusilleerd zouden worden.

2. *Sharp* (hoofd der politie in Lord Methuen's Divisie), schrijft dat 7 Boeren, beschuldigd van op dokters geschoten te hebben, werden gefusilleerd.

Andere Boeren moesten het graf gereed maken en tegenwoordig zijn bij de executie.

3. Volgens berichten welke onze bladen uit Engelsche bladen overnamen (Jan. 10, 1900) werden de 41 rebellen, te Sunnyside gevangen genomen, gelukkig naar het gerechtshof (eerst politie) te Kaapstad verwezen. Ook nog 7 anderen.

4. *Rensburg* werd gefusilleerd, omdat hij de Republikeinen te warm had ontvangen. *Hij verzocht dat de doodkist, welke hij reeds lang gereed had, mocht gehaald worden.* Dat werd toegestaan.

5. „Ons Land” beantwoordt de vraag: „Hebben Kaap-Kolonisten ook rechten?” en schrijft aldus:

De correspondent van *Reuter* telegrafeert van Cradock: „Te Nauwpoort zijn er ongeveer 6000 gekonfiskeerde schapen welke door de troepen worden opgegeten, 100 per dag.” Met andere woorden de Britsche troepen, behoorende tot de kolonne van generaal French, hebben 6000 schapen van Koloniale boeren geroofd en daarmee worden de troepen thans gevoed.

Nu wordt gezegd dat die schapen gekonfiskeerd zijn; maar laten wij de zaak wat nader onderzoeken. De volgende vragen moeten beantwoord worden:

- 1e. Behoorden die schapen aan „rebellen“?
- 2e. Door welk hof werden die Kolonisten als rebellen veroordeeld?
- 3e. Welk hof heeft 't recht goederen van Kolonisten te konfiskeeren?
- 4e. Is konfiskatie van goederen een straf

die volgens de wetten van het land kan worden toegepast? Op de eerste drie vragen hebben wij geene informatie. Wij weten van geen civiel of militair hof, waarvoor de eigenaren van die schapen gebracht werden, opdat zij zich konden verdedigen. Ook worden de schapen niet in beslag gehouden in afwachting van de uitspraak van zulk een hof, neen, ze worden reeds geslacht en opgegeten.

Maar dan is er de vierde vraag: namelijk of konfiskatie van goederen een straf is die volgens de wetten van het land kan worden toegepast? Wij hebben deze vraag reeds herhaaldelijk besproken, en aangetoond dat zulks niet het geval is.

[Van de pers hebben wij niet meer willen zeggen dan noodig was. Evenmin van de schimpdichten vol opruïngen tot moord, als »De Witte Vlag» en andere. Deze gaan niet van het leger uit, maar dienen om het tot wreedheid te prikkelen. Beide zijn bezeden alle kritiek, maar getuigen van den geest der Boerenvijanden.

Merkwaardig evenwel is — en daarop dient in 't voorbijgaan *wel* gewezen — dat *Lord Roberts* en *Lord Kitchener* eerst onlangs strenge legerorders hebben uitgevaardigd. Die waren zeker noodig. Immers, die hadden aan 't begin uitgevaardigd moeten worden. Wellicht rekenen deze bevelhebbers dat de campagne eerst *nu* begint! Het »onbeschaamde Boeren-ultimatum» had Engeland te zenuwachtig gemaakt om aan legerorders te denken.

Wij blijven het eene moreele belediging vinden voor de Boeren, dat ze tegen Engeland moeten vechten, *zooals dat nu is* en dat groote Rijk troepen (en Kaffers) tegen hen heeft afgezonden, waaronder zooveel *canaille* huist als wij nu weten en van wier wandaden de pers ons bij elke post het treurig relaas geeft.]

* * *

Wij beschouwen nu onze taak als geëindigd. Wij hebben geene bittere woorden gesproken met het doel uw nationaal gevoel te beledigen. Wij werden eenvoudig

door ons gevoel voor Rechtvaardigheid gedrongen dit protest de wereld in te zenden. Het is ook niet alleen in Holland dat de sympathie voor de Boeren luide spreekt: Engeland heeft reeds bewijzen in overvloed ontvangen, *dat* de geheele »Beschaafde Wereld» eenstemmig is in hare sympathie voor de Republieken.

* * *

In ademlooze spanning is het oog der geheele wereld op Engeland gericht. Zal het volk, in den strijd die weldra in het Parlement zal gevoerd worden, het oor leenen aan eerlijke bekwame mannen, zooals Joh. Morley, Herbert Spencer, Sir Campbell Bannermann, Leonard Courtney e. a.? Als de overtuiging veld wint dat het onrecht moet worden hersteld, dan zal het Engelsche volk de roemrijkste overwinning behalen door toe te geven aan gevoelens van rechtvaardigheid en edelmoedigheid. Als de wil er is om te doen, wat goed en rechtvaardig is, dan zijn de middelen altijd te vinden.

Gij hebt eene edelaardige Koningin, gij hebt uwe Constitutie; gij hebt uwe mannen en vrouwen van karakter, die hun best hebben gedaan den oorlog te verhinderen. Het aantal van die mannen en vrouwen is betrekkelijk nog gering, maar altijd en overal is het aantal gering van hen, die van den beginne af het goede pad inslaan en bewandelen.

Steun die strijders in hun »Oorlog tegen dezen Oorlog» en Gods zegen ruste op uwe edele Koningin en op u, Volk van Engeland!

Het Comité den 22sten December 1899 benoemd.

J. P. KNAPP, Amsterdam. *Voorzitter.*

W. P. NOËLS VAN WAGENINGEN, Amsterdam.
Vice-Voorzitter.

H. L. HEIJKOOP, Amsterdam. *Secretaris.*

Dr. H. W. HEINSIUS, Amsterdam.

A. J. COCHIUS, Nijmegen.

J. C. K. RITTER, 's-Gravenhage.

F. C. J. v. D. STEEN v. OMMEREN, Arnhem.

AMSTERDAM, 4 Februari 1900.

Correspondentie: H. L. HEIJKOOP Nic. Beetsstraat 126, Amsterdam.

Expeditie: J. P. KNAPP, Keizersgracht 258, »